

Hónapló

Lángh Júlia

Egyetlen árva menekült

Hazafelé menet megszólított egy fiatal nő a liftben. Nagy, kíváncsi, ártatlannak látszó kék szeme volt, és kislányos hangja. Régóta lakom-e itt, érdeklődött. Nem nagyon, mondtam. Mert ő csak néhány hete, folytatta némileg panaszosan, és nem ismer itt senkit. Nemcsak a házban, a városban sem; nem idevalósi. És annyira szeretne beszélgetni, ismerkedni. Mert tényleg nincs senkije, akivel beszélgetni lehet. Hányadikon lakom? Mit csinállok este? Följöhet hozzám?

Jöjjön, persze.

Az ember, ugye, nem utasít el egy kérelmezőt, aki szemmel látható lelki szükségben van, és elég bátor is ahhoz, hogy ezt beismerje.

Hát akkor hétkor, mondta, és mosolyogni kezdett a szeme. A harmadikon kiszállt.

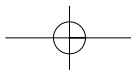
El is feledkeztem volna az ígéretemről, de pontban hétkor csöngettek. Egy üveg borral a kezében Angéla toporgott az ajtó előtt. – Bejöhetek? – kérdezte vékony hangon. Hiszen megbeszéltük, mondtam, és máris éreztem magamban azt a felettes énem által azonnali elfojtásra ítélt, enyhe ingerültséget, ami gyakran elfog, amikor kíméletlenül eljön az idő, hogy valóra váltsam valamelyik könnyelműen, mondhatnám, felelőtlenül megígért jó cselekedetemet.

Elhelyezkedtünk az oroszlánfejes fotelokban, kinyitottam a bort, kortyolgattunk, közben a vágott dohányos zacskójából ideges ujjakkal sodorta magának egymás után a cigarettákat. Beszélt, hallgattam.

A harmadikon lakik egy parányi cselédszobában, éppen csak egy keskeny ágy és egy kis polcos szekrény fér el benne, más nem, de úgysem pakolt ki a bőröndjéből, mert minek. Honfitársa, egy fiatal fiú passzolta át neki a helyet, takarítania kell, kimosni és áthúzni az ágyneműket a háromszobás lakás közel kéttucatnyi ágyn, és otthon lenni, amikor az előre bejelentkezett átmenő forgalmú turisták, oroszok, szerbek, románok vagy mások, akik az ágyakat bérlik, megérkeznek. A nagy többség csak egy-két éjszakát marad, tehát sok a mosnivaló. A fizetése minimális, de végül is ingyen lakhat. És nincsenek nagy igényei. Nemrég érkezett Magyarországra, szöknie kellett a határ közeli, többségben magyarok lakta szülőfalujából, mert a szomszéd városka bírósága három évre ítélte, teljesen értelmetlenül és igazságtalanul...

Kis csönd, várom a folytatást. Belenéz a szemembe. Továbbra is ártatlan a tekintete.

Hát mert az udvarunkban, hátul, növesztettem néhány tő kendert. Jófajta. Valaki beköpött, a bíróság meg példát akart statuálni. Ezek a beszari és szúkagyú kispolgárok nem fogják föl, hogy a fű mennyivel ártalmatlanabb, mint például a dohány vagy az alkohol – erre koccintottunk

a könnyű, száraz rozéval. Nem tudom, honnan érezhette meg, hogy nálam ez a szöveg bejön, bő tizenvalahány éve már, hogy az ÉS-ben közöltem egy részletes dolgozatot a témáról, azóta is itt-ott hozzászólok, egyszer régebben még egy legalizálás párti tüntetésen is szónokoltam a nemes cél érdekében; sosem titkoltam, hogy egészségesebbnek tartanám mind a társadalom, mind az egyén számára, ha feloldanák ezt az értelmetlen tilalmat, ahogy már egyre több országban meg is teszik.

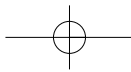
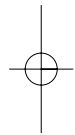
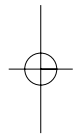
Ezt nem részleteztem Angélának, nem is kérdezte, különben sem kérdezett, inkább beszélni szeretett. Több férfinév is szerepelt térben-időben ide-oda csapongó elbeszélésében, nem mindent követtem, le is lankadt a figyelmem a sok kanyar során. Az említett férfiak mind gyengének ítéltettek, mert én erős vagyok, mondta, és ők nem bírják, ha egy nő erősebb náluk. Az ők legtöbbször azt a fiatal honfitársat jelentette, akinek a szolgálati szobával járó munkáját köszönhette, és akiről a vonzástaszítás kettősségében, de leginkább nagy fölénytudattal beszélt. Aztán áttért arra is, hogy ő voltaképpen anarchista, és egy anarchista csoporthoz tartozik, ahol ők mindannyian úgy gondolják, hogy... és itt aztán végképp lekonyult a figyelmem, olyan közhelyektől gyöngyöző, tankönyvszagú mondatokat hallottam, hogy amikor azt javasolta, lemegy, és hoz még egy üveg bort, leállítottam. Menjen haza szépen, aludja ki magát, a liftben majd nyilván megint lesz alkalmunk összetalálkozni.

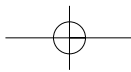
Ezt csak én gondoltam elbocsátó szép üzenetnek, mert soha nem fogom föl, hogy ha csupán az alkalom adta pillanatnyi derűből szívélyes vagyok valakivel, akkor azt a másik fél keringőre felhívásnak vélheti. Angéla tehát nem várta ki a véletlen találkozást a lépcsőházban. Jött. Csöngetett, alázatos hangon kérdezte, hogy bejöhet-e, amire hiába szerettem volna, mégsem bírtam azt válaszolni, hogy nem, nem jöhetsz. Bár annyit megtettem, hogy kértem, ezentúl inkább telefonáljon, hogy mikor fog jönni.

A réműlet akkor állt belém, amikor, igen hamar, kiderült, hogy a fölényesen lenézett fiatal honfitárs nem tudta vagy talán nem is akarta számára megőrizni ezt a szolgálati szobával járó munkát – állítólag a tulaj szeretőjének kellett az állás –, tehát három nap múlva a bírósági ítélet miatt otthonából elmenekült hontalan leány itt állt a szép, nagy és nagyon idegen Budapest kellős közepén, se pénze, se lakása, se állása, se pártfogója.

En, amilyen csökött agyú vagyok, csak ekkor realizáltam, hogy az európai menekültprobléma kellős közepébe csöppentem, a lehető legszemélyesebb módon. Ez az árva leány látta a lakásomat, ezt a szép nagyot, ahová viszonylag nemrég azért költöztem, hogy a Párizsban élő családrészleg is kényelmesen elférjen, ha Pestre jön, tehát két kisebb szoba áll benne üresen, azaz számukra berendezve. Nyilvánvaló, hogy föl kellene ajánlanom a minden támogatás nélkül tengődő, hajléktalan menekültnek, hogy lakjon itt, amíg nem talál jobb megoldást magának, hiszen van itt elég hely. Legalábbis ezt kellene tennem, ha becsületes lennék, és hű az elveimhez, ha nemcsak természetlenül pukkadoznék pártunk és kormányunk arcátlan idegenellenes gyűlöletkampánya miatt, és intézném el alkalmi pénzküldéssel a segítségnyújtást a tömegesen érkező menekülteknek.

Tessék, itt áll előttem hús-vér valójában egy menekült, és az most mindegy, hogy miért, mitől, mi elől menekült; csupa kérelem a lénye. Tudom, mire gondol: arra, hogy itt vannak ezek az üres szobák, és neki

nincs hol laknia. Rettegtem, hogy ezt szóba hozza. Közben szégyelltem is magamat, nagyon. Ide kellene hívnom ezt a nőt, hajlékot kellene kínálnom neki. De összeszorítottam a számat, nem szóltam. Azaz szóltam: mondtam, ami igaz is volt, hogy nemsokára érkezik Párizsból a lányom az egyik unokával.

Angéla csak annyit kért, hadd tárolja nálam, lenn a pincében a cuccait, néhány bőröndöt, ládát, egy biciklit – talált ideiglenes lakhatást egy hűvös völgyi házban, valamilyen segítségnyújtó apácáknál, rémes egy hely, mondta, nem könnyű elviselni; megértően bólogattam. Persze, apácák, ott bizonyára imádkozni kell, ajvé. Angélának, úgy látszik, a cuccórzésen túl valami komolyabbat mindenképpen kérnie kellett tőlem, vagyis mint ha úgy gondolta volna, hogy valamit mindenképpen adnom kell neki: arra kért, üljek modellt, hogy lefessen engem, mert ő végzett szakmája szerint ugyan fodrász, de valójában festő, leginkább portréfestő, ebből is akar megélni.

Te jó ég, még ez is!

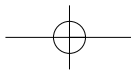
Csikorgattam a fogamat, de csak úgy, hogy meg ne hallja. Bosszút áll, alantas bosszút, amiért nem lakhat nálam. Próbáltam nemet mondani, nincs türelmem modellt ülni, nem érdekel, hogy le legyek festve, sőt kifejezetten zavar, nem vagyok spanyol infánsnő, hogy udvari festőm legyen, és egyáltalán, nem, nem, nem akarom ezt az egészet. Hiába. Olyan szívós tolakodással kérte, és olyan lelkifurdalásom volt, pontosabban: úgy megkönnyebbültem, hogy nem kell menedéket nyújtanom neki, hogy úgy éreztem, legalább ezt a kérését teljesítenem illik. Mintegy megváltásul azért, hogy nem engedem beköltözni hozzám.

82

Így is az volt a benyomásom, hogy beköltözött. Elhozta a festőállványát, az olajfestékeit, egy lábasfedőt, amelynek a homorú felét használta palettának, és mázolni kezdett egy körülbelül 40×60 centis vásznat. Rám-rám szólt, hogy már megint elmozdultam. Képtelen voltam lazítani, elfogadni a helyzetet, türelemmel kivárni a végét. Elementárisan idegesített a nő, a pusztá lénye, a pusztá léte. Amit persze nem bocsátottam meg magamnak. Úgy éreztem, ingerültségemmel, ami voltaképpen indokolatlan volt, és amiről Angéla tiszteletre méltó önfegyelemmel igyekezett nem tudomást venni, olyan szintre süllyedtem, mint a legutolsó határ menti jobbikos gyűlölködő, aki a polgárháborús övezetekből családostul menekülőket, az életben maradásért ezernyi kilométert gyaloglókat terroristának, tolvajnak, nőket erőszakolónak, fertőző betegséget terjesztőnek kiáltja ki. Olyan vagyok, mint a szögesdrótos kerítésépítők, ezek a szánameg paranoiások és szégyentelen bezárkózók a magyar–szerb határon, meg persze Calais-nál és a Csatorna-alagútnál is, a görög–török, a bolgár–török, a török–szír határon, szerte ebben az elmebeteg világban, ahol mindent elkövetünk, csak hogy ne kelljen megsegíteni a bajban lévőket. Én is ilyen gonosz vagyok, semmi jogom ítélkezni.

Hogy elúzzem a rémképeimet – amelyekről pontosan tudtam, hogy a szó szoros értelmében a véres valóságot jelentik –, beszélgetni próbáltam, kérdezgettem volna erről-arról, hátha valami pozitívumot találok kínzómban, de rám szólt, hogy a diskurálás zavarja a festésben.

A készülő művet – háromszor másfél órát ültem neki, többet nem bírtam ki, de azt mondta, ez még messze nincsen kész, folytatni fogjuk – egy

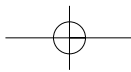
nyitott ajtószárny mögé rejtette. Unokáim persze fölfedezték, hát ez még csak nem is hasonlít rád, mondta az egyik, egy százéves szipirtyót csinált belőled, így a másik. El is hiszem, amilyen rosszul tűrtem az egész jelenetet, nyilván kellőképpen undok pofát is vághattam. Angéla csak azt festette le, amit látott. Megérdemeltem.

Végel László

Pengésdrót és adriai hajókázás

A körülményekhez képest Szerbiában nem tűnt el az emberek humorérzéke. Már nem azt mondják, hogy Magyarországra utaznak, hanem hogy a „kerítésen túlra”. Noha vízum nélkül léphetik át a szerb–magyar határt, mind többen hangsúlyozzák, hogy ha már a schengeni övezetben vannak, akkor azért szívesebben shoppingolnak Bécsben. Állítják, hogy Magyarországon felmentek az árak, ám ha mégis magyar árut akarnak, akkor ideszállítva olcsóbban hozzájutnak a szabadkai piacon a magas magyarországi áfa miatt. Meg persze a kerítéssel, azaz határárral sem rokonszenveznek, habár személyesen nem érinti őket. A vajdasági magyarokat pedig „szuperpatriótáknak” tartják, mert a Vajdasági Magyar Szövetség elnöke, Pásztor István kijelentette, hogy a szögesdrót kerítés Magyarországnak is jó meg Szerbiának is. Magyarország így lehetővé tette, hogy Szerbiában torlódjon fel a migráns gyülekezet, minek köszönve a menekülők a határ, vagyis Észak-Bácska magyar lakta területein gyülekeznek, és várakoznak az alkalmas határátkelésre.

Természetesen ebbe a szuperpatrióta elnevezésbe némi irónia is vegyül, ami kiderült abból a felháborodásból, amelyet a VMSZ-elnök fia, Pásztor Bálint szerbiai képviselőházi felszólalása váltott ki. Szerinte a menekültek óriási károkat okoznak Magyarokanizsa környékén, letaposák a veteményeskerteket, elpusztítják a termést, kárt okoznak a gyümölcsösökben, megdézsmálják a szőlőskerteket, sőt még a turistákat is elijesztik. Több népképviselő felszólította a VMSZ képviselőjét, hogy kérjen tünteti fel őket. Bocsánatkérésre nem került sor, a szélsőjobb Szerb Radikális Párt utódpartja, a Szerb Haladó Párt képviselője pedig igyekezett elsimítani a „félreértést”, mondván, hogy a szerb kormány jó viszonyt szándékozik ápolni Magyarországgal, ezért nem kell feszegetni a migránskérdést. Lásd, újabbnál újabb határártjárót nyitnak meg. Mi ez, ha nem baráti gesztus? Az észak-bácskai Magyarokanizsa lett a migránsok egyik fontos gyülekezőhelye, ezek után természetesen „kisebbségi kérdés” is lett a dologból. Magyarokanizsa polgármestere szerint az idegenekből „hiányzik az általános intelligencia és a kultúra legalapvetőbb eleme is”. A magyar kerítés felépülése viszont azt jelenti, hogy a határközeli Magyarokanizsán egyre több migráns fog várakozni, úgyhogy a kisebbségi ügy egyben magyar–magyar színezetet is kap.

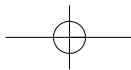
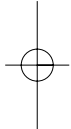

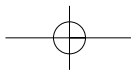
A szerb kormány tényleg úgy tesz, mintha nem lenne kerítés, ennek ellenére a polgárok bosszankodnak, elmarasztaló hangnemben véleményeznek és ironizálnak. Vannak, akik a menekültek részére rúdugrótanfolyamot szerveznének, hogy jó kondícióban legyenek a kerítés átugrására. A fiatalok a kávézókból a határzár nyújtotta üzleti esélyeken morfondíroznak. A kerítés tövében kioszkokat kell felállítani, amelyekben csípőfogókat árulnak. Egyszeri használatra megfelelnek a kínai gyártású olcsó csípőfogók is. A senki földje tele lesz hátrahagyott különféle drótvágóval. A menekültek elszántak. Miközben a magyar honvédség meg a közmunkások serényen dolgoznak, addig a menekültek Mórahalom környékén átvágták a drótot. Valószínű, hogy az elkövetők ezt csak afféle főpróbának szánták.

De nemcsak a csípőfogóüzlet virágzik fel, hanem a kerítés mindkét oldalán jól járnak a vadászok is. A magyar nyulak az egyik oldalról rohannak a pengésdrótnak, a szerb nyulak pedig a másik oldalról, nem tudják, nem értik, hogy miről van szó, úgyhogy reggelre a környék tele lesz sérült nyúllal. És őzikével. A vadászoknak nem kell lövöldözni, pazarolni a drága töltényeket, csak össze kell gyűjteni a sérült vadat.

Persze a java csak ezután következik. A *Blic* című belgrádi napilap írja, hogy a szerbiai belügyi szervek értesülései szerint őszre vagy ötmillió szíriai állampolgár lepi el Szerbiát, ebből hárommillió máris a török határ mentén várakozik. Szíriában háború dúl, eddig a középosztálybeliek keltek útra, akik már itt vannak, és a kerítést döngetik. Az őszi hullámban azonban a szíriai szegényebb réteg érkezik. Ezek Macedónián és Szerbián át Magyarországra, onnan pedig a gazdagabb EU-tagállamokba szeretnének eljutni. A magyar határ mentén viszont szembekerülnek a szögesdróttal. Nem kétlem, hogy pattanásig feszült helyzet születik, aminek a végét nehéz megjósolni. Görögország EU-s góggal tuszolja őket a szegény Macedónia felé. Macedónia alig várja, hogy átlépjék a szerb határ felé tartanak, Szerbia megkönnyebbül, ám Magyarország kerítéssel állja el az útvonalat. Mit tehetnek ezek a szerencsétlenek? Megrohamozzák a határzárát. A minap egy csoport megtelepedett a drótkerítés tövében, és trombitaszóval, békésen várta a határrendészetet. Ezeknek a csoportoknak még pénzük, értékeik is vannak. Aki nem gyalogosan, az autóbusszal vagy taxival érkezik a határzóna közelébe. Például hetekre előre felvásárolták a buszjegyeket a Belgrád és Horgos között közlekedő járatokra. Az éjszakák a mozgalmasak a déli határsávban. Vajon meddig? És mi a megoldás? Az, hogy rendőrségi kísérettel toloncolják őket vissza Szerbiába? Aztán ugyancsak rendőri kísérettel küldjék Macedóniába, majd Görögországba? Onnan meg Szíriába? – miként a Vajdasági Magyar Szövetség javasolja? Lehet, hogy a *Blic* rémhíreket terjeszt, és szó sincs milliókról, akik indulásra készek? Bárhogy is legyen, a történetnek nincs vége, komoly tektonikus mozgásokról van szó, tehát nem lehet ide-odátolgatás a megoldás.

A nagy kánikulában az utcára merészkedve arra gondolok, hogy a panon kánikulában milyen nehéz lehet kerítést építeni. Az utcán alig látok járókelőt. Én is kedvetlenül lépek ki a házból. A parkolóhely közelében elhanyagolt szemeteskonténerek, dinnyehéjak körös-körül. Darazsak és

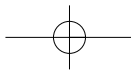
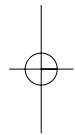
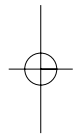

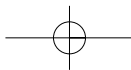
legyek repdesnek körülöttem. Egy fiatalasszony műanyag flakonokat válogat a tárolókból.

Helyet foglalok a közeli teraszon, Radoslav PetkoviWíróbarátomra várok, amikor egy magyar rendszámú autó fékez a terasz előtt. Negyven körüli házaspár lép ki a kocsiából, az asztalomhoz lépnek, és angolul kérdezik, hogyan jussanak ki a városból, hogy Belgrád felé vegyék az irányt. Nagyon egyszerű, válaszolok magyarul, forduljanak vissza, a pályaudvar előtti lámpánál jobbra, majd balra, és onnantól útjelző mutatja az irányt az autótól felé. Hálásan megköszönik a segítséget, leülnek egy kávéra, előveszik a térképet, és elmondják, hogy Tivatba tartanak, mert egyik üzlettársukkal hajót béreltek. Legénységgel együtt szállnak hajóra, és három héten át az Adrián fogják élvezni a nyarat. Autóval indultak útnak, Bácskán keresztül utaznak, mert szerették volna megtekinteni az elszakított területeket. Jártak Szabadkán, Topolyán. Újvidéken szálltak meg, és most folytatják az utat. Arról faggatnak, hogy Szerbiában nem rabolják-e ki őket. Mert ők bizony bizalmatlanok a szerbekkel, a románokkal meg a szlovákokkal.

Egy szerb nyelvű újság van az asztalomon, talán az előző vendég hagyta ott, az asszony rámutat, és felteszi a kérdést, hogy tudok-e szerbül. Persze, válaszolom. Az arca gondterhelt lett. Nem is titkolja, miért. Szerinte ez az első lépés a beolvadás felé. Szóval erről van szó, gondoltam, a hölgy azt szeretné, hogy ne tudjak szerbül. Véleménye szerint ez lenne az ára a nemzeti identitás megőrzésének? Az árat én fizetném meg, és nem ő, hiszen ő épp hajókázni készül az Adriára, én meg találjam fel magam. Különbéféle formában találkoztam már az ilyesféle anyaországi göggel. Két évvel ezelőtt jártunk Székelyföldön, folytatja, hogy megtekintsük az elszakított területet. Betértek egy kis faluba, ahol a magyarok alig tudtak románul. Sajnos egyre kevesebb ilyen magyar falu akad. Szerencsére a délvideki kisebbségi politikusok csatlakoztak Orbán Viktorhoz, megfogadták a tanácsát, és a sarkukra álltak. Ellenzik a kétnyelvű oktatást. Nagyon helyes! És erélyesen tiltakoznak a menekültek ellen! Jól odavágtak nekik, amikor kijelentették: menjenek oda, ahonnan jöttek, különben kitérjük a magyarokat. A jó katolikusok nem alkusznek! Néhány órával előbb olvastam Ferenc pápának az Ifjúsági Eucharisztikus Mozgalom delegációjával folytatott beszélgetését, amelynek során elmagyarázta, hogy a menekültek elutasítása „háborúval ér fel”, ezt „gyilkosságnak nevezik”. Nem idéztem a katolikus egyházfő szavait, nem akartam szaporítani dilemmáikat. Már-már olyan érzés kerített hatalmába, mint amikor anyaországi politikusok szónoklatait van szerencsém hallani, mert ők szoktak ilyen magabiztosan beszélni a kisebbségi magyarok feladatairól.

Nem sikerült kinyomoznom, hogy csak üzletemberekkel vagy politikus-üzletemberekkel hozott-e össze a véletlen. Egy biztos: nem megy rosszul a soruk. Javasoltam, hogy a háromhetes hajóúton mindenképp kössenek ki Mljet szigetén, mert szerintem KorYula és Mljet a két legszebb sziget az Adrián. Nem volt szükségük az útbaigazításomra. Mint mondták az utóbbi években jachttal járnak az Adriát. És a gyermekek? Őket nem érdeklí az Adriai szigetvilág? – kíváncsiskodtam. Kiderült, hogy nincs családjuk. Az a fontos, hogy van jachtjuk, gondoltam. Búcsúzáskor szerettem volna feltárni nekik a nagy titkot, hogy bizony gyerek nélkül nehéz

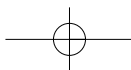
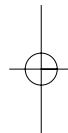
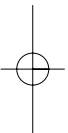

lesz megvédeniük Európát. A gyerekáldás hatásosabb védelem, mint a pengésdrót.

Megérkezik PetkoviWbarátom, és a nyári kánikulában az újvidéki kávézóban gróf Bánffy Miklós emlékiratairól beszélgetünk, amelyet angolul olvasott. Az *Erdélyi trilógia* angolul is megjelent, de mind a mai napig nem sikerült beszerezni. Felidéztek az emlékiratok ama fejezetét, amelyben Bánffy leírja, hogyan menekült Németországból Dániába. A dán határőrök átengedték volna őt is és társait is, de Lolotte kutyáját nem. A német vendéglős ígérte ugyan, hogy megőrzi, de gróf Bánffy attól tartott, hogy kutyapaprikás lesz Lolottéból, ezért becsomagolta kedvencét egy takaróba, körülszójazta, és becsempészte Dániába. Lám, egy magyar gróf nem hagyja cserben még a kutyáját sem, állapítottuk meg nevetgélve.

Kora esti szürkületben vetik ki magukból a betonházak a nappal összegyűjtött hőt. Ez valami elviselhetetlen. Bezárkózom a szobába. Este tíz után kilépek a két négyzetméternyi teraszra, meglocsolom a virágokat, rágyújtok egy cigarettára, végre friss szellők lengedeznek, vége a napi hőségkínnak, kezdem jobban érezni magam. Semmi kedvem sincs végignézni valamelyik esti híradót, hallgassam az Európa-dumát, nincs erőm azon az ellentmondáson bosszankodni, hogy miközben Európát dicsérik, semmibe veszik az európai kultúrát. Környezetemben az elmúlt két évtizedben megszületett az új kulturálatlan európai osztály, amely több kárt okoz meg okozott, mint a menekültáradat. Az új euroarisztokráciának nem az európai szellemiség a fontos, hanem az euródonáció. Az afrikai menekültek jó alkalmat nyújtanak ennek a kelet-európai „euroarisztokráciának”, hogy – úgymond – „megvédje” Európát, amelynek a válsága nem ma kezdődött. Nem kellene elfeledni, hogy hanyatlásához ez az új euroarisztokrácia jelentősen hozzájárult. Természetesen ezek az arisztokraták semmiben sem hasonlítanak a régiekhez, például Bánffy Miklós-hoz, aki igencsak művelt ember volt. És volt valamiféle küldetéstudata. Olyan, amilyen. „De senkin és semmin sem érezni, hogy *hisz az európai küldetésben*, ahogyan hitt benne Kolumbusz, Michelangelo, Goethe, Planck vagy Einstein”, panaszkolta fel Márai Sándor 1947 tavaszán. „Valamit elraboltak Európából a vad erők, amelyek acélseprővel sepertek végig a városok és a csatateretek felett. Az emberek élnek, mert élni organikus lehetőség Európában is. De az élet ihlet nélkül nem szerep, csak tenyészet. Európában nemcsak nemzedéknek, a földrésznek sincs közös ihlete többé”, fogalmazta meg megérzéseit. Aztán Kelet-Európában beköszöntött a rendszerváltó erővel bíró remény korszaka. Manapság azonban ez is foszladozik. Nem jött létre a közös küldetéstudat, a közös ihlet. A visszafejlődés akkor kezdődött, amikor a pártok meg az államok maguk alá gyűrték a közös Európa gondolatát. A haszonleső demagógok a nemzettel állítják szembe, holott egy nemzetnek sincs hazája Európán kívül. Az agónia áporodott szaga pedig vonzza a menekülteket, akik legfeljebb statiszták ebben az európai danse macabre-ben. Sartre *Legyek* című drámájának színhelye többé nem egy város, hanem Európa. Népvándorlások voltak és lesznek is. Ezt a folyamatot nehéz, sőt szinte lehetetlen megakadályozni. Attól tartok, hogy kerítéssel vagy kerítés nélkül, holnaptól már nem abban az Európában élünk, amelyet tegnap elképzeltünk. Betántorogtunk

a félelem Európájába. Miközben a teraszról bámulom a tiszta égboltot, Thomas Bernhard egyik verssora jut az eszembe: „Csillagok lógnak, mint vércseppek az éjben” (Hajnal Gábor fordítása).

Parászka Boróka

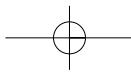
Ahogy tetszünk

„Nem teljesíti Románia a kötelezettségeit” – ezért romlanak a magyar–román kapcsolatok, állnak a közös határ menti beruházások, eurómilliók úsznak el a felelőtlenül kezelt befektetések miatt. Augusztus elején ez a panasz, figyelmeztetés járta be a magyar sajtót, amennyire ésszerű, annyira felháborító is volt. Hogy van az, hogy a magyarok akarják, a magyarok csinálják, a románok pedig nem? Miféle szószegés, munkakerülés már megint? Fel is háborodott ezen pártállástól függetlenül mindenki. A magyar kormány – látta be szinte mindenki – teszi a dolgát, szorgalmasan építi az országot a határon innen, a határon túl pedig, román oldalon, csak a semmi, meg a romlás.

Még nem telt el egy hónap azóta, hogy Orbán Viktor nagy-magyarországos matricákat posztolt a Facebook-oldalán a tusványosi nyári fellépése után. A magyar miniszterelnök történelmi relikviák iránti érdeklődése nem maradt válasz nélkül, a román fél tiltakozott, felháborodott. Majd elindult egy nyilatkozatháború, diplomáciai üzengetés: mondhatni, a menetrendszerű augusztusi román–magyar erőmérő edzessorozat tanúi lehettünk. Rendszeresen így megy ez, amióta a magyar kormány Romániába jár nyaranként újrarendezni a sorait, és tanúságot tenni arról, hogy így vagy úgy, lépésről lépésre visszaveszi Erdélyt, de legalábbis telematricázza. A parlamenti időszak előtt remek lehetőség ez mindenkinek a nyilatkozatra, annak jelzésére, hogy a politikus a nyaralás alatt sem szűnik meg, sőt nagyon is van, a fenyőfák alatt, sörözés közben is, rövidnadrágban is a hazáját védi.

Szeptember–októberre enyhül a feszültség, december környékén a következő évi előkészületek során már a diplomáciai kapcsolatok javulásáról, ilyen-olyan kormánykezdeményezésekről szoktak nyilatkozni. (Ekkor kell elmondani, hogy nemcsak az elmúlt évet éltük túl, hanem a következőre is vannak tervek-ötletek.) Aztán tavasszal, kora nyáron érkeznek a hírek az újabb nyári táborozás programjáról, a sátorverés előkészületeiről, és minden kezdődik előlről.

Ez az „addig feszítjük a húrt, amíg lehet” politikája a magyar–román kapcsolatokban a hasznos, háziasított ellenség tartásának jól kimódolt rendje. Most egy kicsit változtattak a vetésforgón. A nemzetállami szimbólumokkal, utalásokkal heccelés időszakában idejekorán elővett józan érv megváltoztatta a szereposztást. Ilyenkor a román fél szokott a nemzetközi jogról, az államok közti viszonyokról, az Európai Unió belüli összetartozás természetéről nyilatkozni, a magyar fél pedig a történelmi jóvátételt

kéri számon. Most hirtelen mégis az Orbán-kormány lépett fel Európa-építőként, de a románok nem hagyják kibontakozni. Mi történhetett?

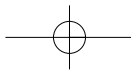
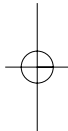
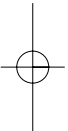
A szerb–magyar határon épül az országvédő, menekültellenes kerítés, és ezt, valamint a menekült- és idegenellenességet, az erőpolitikát, a bezárkózást nehéz elfogadhatóvá tenni Magyarországon kívül, az unión belül. Ez túl sok, túl offenzív, már-már háborús válsághangulat. Nem jó. Kellett valami ellensúly, azt hiszem, és ezt a román–magyar határon remélték megtalálni. Ott, ahol nem kell egyelőre menekültektől, illegális határátkelőktől tartani, és jó politikai haszonnal lehet demonstrálni, hogy Magyarország nyitna, de nem engedik. Magyarország ésszerű, európai és higgadt, az ellen pedig ésszerűtlen, nacionalista és indulatos.

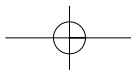
A román–magyar határ menti együttműködésekről, illetve az azokat érintő problémákról, kudarcokról szóló nyilatkozatokat Marosvásárhelyről Budapest felé autózva hallgattam. Marosvásárhely és Kolozsvár között van egy rövid autópálya-szakasz (negyven kilométeres képeslap arról, micsoda terek nyithatók az országban), utána egy gyorsforgalmi úton lehet araszolni teherautótól teherautóig a határhoz. Idegesítő valóban, évtizedek óta folyik a nyűglődés az autópályaért, nincs biztos válasz arra, itt miért nem épült ki. Egy ideig a korrupció miatt, most meg a korrupcióellenes harc miatt áll az építkezés, mondják. Sokáig mindent felemésztettek az építők, most pedig már senki nem mer megrendelni, beruházni, közbeszerezni, olyan szigorú az ellenőrzés.

Szerpentineken át, falvak között lehet haladni, már amennyire. A Balkán szelleme megmutatkozik közben. A nehézségeket a haladók is, az útvonal mentén lakók is élvezetekre, élményekre fordítják. Mindenféle kocsmák, tanyák, pihenőhelyek virágnak erre. A Királyhágót lassan át lehet nevezni a „pacallevés útjának”, a menetrendszerű járatok hivatalos utazási rendjében benne van, hol lehet megállni egy-egy tányér hosszú útra való aranyárga, tejfölös, sűrű erőlevesre. Neonfényes cégérek, színes óriásplakátok, pucér nős törülközők, kerámia kerti törpék biztatnak a megállásra, pihenésre. Élet van.

Nagyvárad környékén aztán felgyorsul az iram, van egy nagy ívű elke-rülő út, és a város után többsávos, kivilágított útszakaszon lehet elhagyni az országot. Estére érek ide, kapcsolgatom a rádiócsatornákat. A magyar adókon túltárgyalt, agyonmagyarázott diplomáciai botrányt néha szüneteltetem. A román hírcsatornán egész nap vakációs program van, hosszas blokk az áfonyaszüretről és az áfonya egészségre gyakorolt hatásairól, majd egy vészjósló beszámoló az idej szárazságról és arról, hogy veszélyben a romániai fokhagymatermés (te jó ég, mi lesz a pacallevessel?). Az áfonya és a fokhagyma közé ékelve néhány rövid, tényszerű mondat a román–magyar diplomáciai feszültségről, tényközlések. Ki kit kéretett be, ki mit nyilatkozott. Semmi kommentár. Visszakapcsolok a magyar adókra, még akkor, amikor automat bevilágítják Nagyvárad fényei. Hosszas lista a román mulasztásokról. Így lépem át a határt: távolodnak a nagyváradai lámpák, egyre nő a sötétség.

Magyar oldalon préselt lemezből és műanyag lapokból összetákolt kunyhók. Pénzváltó és autómatica-árus. Megállok kifizetni az utadót. Gyűrött arcú ember kérdezi, hogy mivel fizetnék. Forinttal, mondom kisé elcsodálkozva, készültem a határátlépésre, hát mi a bánattal fizetnék

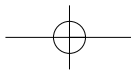
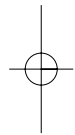
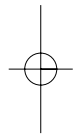

Magyarországon, forinttal. „Nem lehet itten fizetni, csak lejjel vagy euróval” – jön a bánatos válasz. (Erre biggyesszen ki Nagy-Magyarország-kitűzöt, miniszterelnök úr!) Ugrik az üzlet, pedig a kunyhók mögött meszsze van már a „Románia” felirat.

Nekivágok Magyarországnak, egyelőre autómatica nélkül, egyelőre, szelném a tájat, ahol olyan szorgalmasan építik a határ mentén Európát, de nem lehet. A nagyváradi többsávos bekötőút után itt szűk, rázós, bokrokkal telenőtt úton haladok, közvilágítás csak mutatóba. Csendes, sötét falvak, kísértetvidék. Visszasírom a pucér nőket, a kerti törpéket, a paccalves fölött zajongókat. Utolér a szorongás, ahogy süllyedek bele Kelet-Magyarországba.

A rendszerváltás után először erre jártam „külföldön”, akkor ez volt a szép, a gazdag vidék, a sokkal jobb világ. Úgy éreztem, hogy más erre a levegő, vibrálóbbak, erősebbek a színek. Vajon akkor tévedtem, vagy most, amikor egyre sötétebbnek látom magam körül a mindent eltakaró akáclobokat, az üresen feketéllő ablakokat? Akkor jöttem a még nagyobb szürkeségből, szegénységből, és azért láttam mindezt jónak, reménykeltőnek? Vagy tényleg olyan volt akkor, amilyenek örültem huszonöt éve? Azóta romlott, kopott el ez a térség? Látom-e magam körül a világot, vagy hozom a saját érzeteimet, előítéleteimet, félelmeimet, és mindent az rajzol a saját képekre? Ki tud erre tájékozódni? Szeretnék mihamarabb eljutni az autópályáig, ha már van erre valahol ilyen (nem úgy, mint Romániában). Alig találok az útjelző táblákat. Régi, rozsdás feliratok, ezeket is benőtték az akácok, a nagy túlélők, a homokba kapaszkodók, a gyorsan lombosodók. Kereszteződésekbe, körforgalmakba keveredem, teljesen elvesztem az útirányt. Már azt sem tudom, honnan jövök, és nem sejtsem, merre tartok. Merre van Nagyvárad, Románia, és merre Budapest. Sehol sincs írva, merre az országhatár, csak kis dülő-meg falunevek. Minden csak magyarul. Mi lenne, ha nem beszélném az ország nyelvét? Ha tényleg idegen lennék? Teljesen elvesznék. Szerencse, hogy végül is ezeknek a rozsdás, kopott feliratoknak a nyelve az én anyanyelvem. Szerencse.

A sötétben végül egyetlen kivilágított cégért találok. „Tutungerie. Nemzeti dohánybolt”. Ezt írja rajta, románul és magyarul, piros-fehérvörös szalaggal frissen körbemázolva, és 18-as karika is jár hozzá. Felnőtt, román-magyar tartalom. Állok a tábla alatt, egyedül. Mit tehetnék? Nevetek kínomban, egyre hangosabban. Pusztába kiáltott röhögés. Észre sem veszem, amikor mellém húz egy járőr. „Mi tetszik, hölgyem?” – kérdezi a fiatal egyenruhás fiú. „Most hogy mondja, kedvesem, végül is tetszik, még a pucér lányos törülköző meg a kerti törpe is. Minden tetszik, csak legyen benne élet. Mert így elveszni a semmiben nem nagyon jó. Például már azt sem tudom, hogy honnan jöttem, és hova megyek” – panaszolom. „Hát honnan jött hölgyem?” – A járőr nem zökken ki, itt, Magyarország határain mindenre fel van készülve. Hiába mondom, hogy Nagyvárad felől, nem érti. Végül felcsillan a szeme. „Orádeáról tetszik?” – kérdi vissza, jól pácolt bihari tájszólásról. Onnan, Orádeáról tetszem. Kedvesen útbaigazít, ne törődjek a feliratokkal, ne térjek se jobbra, se balra, csak menjek egyenesen, aztán majd meglesz Debrecen, meg az autópályája is. Bátorság, hölgyem, bátorság, tanácsolja, és ne álljak meg az idege-

neknek, mert a mai világban sosem lehet tudni. Mondja a húszéves az ő mai világról. Nekilendülök hát az akácbozontosnak, farkasszemet nézek a rám meredő ablakokkal, és reménykedem benne, hogy valamelyik dűlőn mégiscsak felbukkan erre egy idegen. Valaki, aki nem tud semmit erről a tájról, akinek nincsenek elkopott reményei, csalódásai, és akiből nem harsan fel a röhögés a piros-fehér-zöld tutungeria láttán.

A romániai rádióadókat Debrecen után egy órányira is fogni lehet még. 2015 augusztusában sokat beszéltek arról, hogyan pihenjük ki magunkat szakszerűen a nyári szabadság alatt.

Dalos György

Hóman Bálint kánikulái

Berlin, 2015. augusztus 13.

A kilencvenes évek közepe táján, amikor a berlini Magyar Házat vezetem, kezembe került egy iratcsomó az egykori Collegium Hungaricum anyagából. Beszámoló volt dr. Hóman Bálint m. kir. kultuszminiszternek a birodalmi fővárosban tett 1936-os nyári látogatásáról. Forró évszak volt, Berlinben 30 celsius-fok, a nagydarab kövér ember sötét diplomatafrakkjában ugyancsak megszenvedte a hőséget, s kedvetlenül tárgyalt a németekkel. Azok mindenáron a propagandaminisztériummal próbálták összekeríteni, ám ezt az ármányt Hómannak állítólag sikerült kivédenie – partnere dr. Bernhard Rust közoktatási miniszter maradt. A tárgyalások egyik kényes pontja a filmforgalmazás volt. A német fél nem volt hajlandó átvenni olyan magyar filmeket, amelyekben zsidó színészek és színésznők is játszottak. Ebben az összefüggésben merült fel Szóke Szakáll, a híres komikus neve. Hóman a beszámoló szerint azzal érvelt, hogy Magyarországon nem tesznek különbséget zsidó és nem zsidó színész között, mert, úgymond, jogegyenlőség van érvényben. Így történt-e vagy sem, ma már nehéz volna megállapítani. Tény, hogy dr. Rust nem nagyon erősködhetett a zsidókérdésben. Berlinben Hitler éppen akkor nyitotta meg az olimpiai játékokat, amelyre a NOB szabályzatának eleget téve nem árja, külföldi, így magyar-zsidó versenyzőket is „beengedtek”, sőt naivabb nyugati újságírók kedvéért még az emigráns, Nobel-díjas Thomas Mann könyveit is kitették a könyvesboltok kirakatába. Ez volt az utolsó pillanat, amikor a náci rezsimnek még fontos volt, hogy Európa elfogadja.

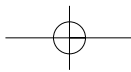
Valójában, hogy a mozinál maradjunk, ekkorra már lezárult a filmtörténet legendás magyar-osztrák-német korszaka. Georg Höllering 1936-ban még leforgatta a Móricz Zsigmond ihlette „Hortobágy”-ot (a vállalkozást Szeffű András méltatja érdeme szerint tavaly megjelent „Magánkalóz a filmdzsungelben” című monográfiájában), de kiszáradt, úgy is, mint zsidó, és úgy is, mint antifasiszta, London felé vette útját. Szintén 1936-ban készült el a „Baskircsev Mária” című, „romantikusként” beharango-

zott osztrák film, Henry Koster rendezésében, számos osztrák és magyar szereplővel (Darvas Lili, Hans Járay, Szőke Szakáll), akik az osztrák-zsidó rendezőhöz hasonlóan nem sokkal a premiert követően, szintén származásuk okán kontinenst váltottak. Jó ösztönrel tették ezt: 1938 februárjában Ausztria átment „Ostmarkba”, egy hónappal később a magyar országgyűlés elfogadta az első zsidótörvényt, amelynek kidolgozásában Hóman Bálint is részt vett – ebben szemmel láthatóan nem zavarta a jogegyenlőség eszméje. Ment tovább a megkezdett úton, magát Horthyt is cserbenhagyva, a nyilasok társutasává süllyedve. Ezzel párhuzamosan történelmi munkáját sem hanyagolta el (Magyar középkor, 1938).

Tíz esztendővel ama berlini kánikula után Hóman vádlottként állt a Népbíróság elé – a hőség azon a nyáron sem volt enyhébb, Budapesten 30 fok fölötti hőmérsékletet mértek –, csak a verdikt volt szigorúbb. Életfogytiglan – egy hatvanegy éves ember számára halálos ítélet. Talán némileg vigasztalta, hogy kiállt mellette társszerzője, Szekfű Gyula és fiatal tanítványa, Kosáry Domokos. Igaz, azonosulni ő se tudott vele. „Előadtam, amit tisztességes emberi magatartásáról a nehéz időkben el tudtam mondani” – emlékezett utólag. Nyilván volt is mit mondania, hiszen Hóman – talán vétkeinek tudatában – segített néhány bajba jutottn. Am a mentőtának nem sokat számítottak a háborús bűnösök tárgyalásain, különösen, ha a bűnök némelyike menthetetlen volt.

Persze hetven-nyolcvan év múlva akár azt is mondhatnánk, hogy Hómanból nem gyarló személye, hanem a műve fontos. Némi plusz jóindulattal József Attilát is idézhetnénk, miszerint „a harcot, amelyet őseink vívtak, / békévé oldja az emlékezés”. Csak hát itt a bökkenő: egyáltalán nem oldja békévé, ama szimpla oknál fogva, hogy nem hagyják. Jogilag, majd erkölcsileg rehabilitálják, visszacsempészik Hómant a Tudományos Akadémiába, szobrot szánnak neki, és legnyilvánvalóbb disznóságaiából is megpróbálják kimosni. Teszik ezt egy évek óta folyó kampány keretében azzal a céllal, hogy tradíciót teremtsenek saját érájukhoz. Amikor pedig a „vetés” beérik, a közvélemény már-már meg van dolgozva, akkor hirtelen, kánikula közepette, 35 fokban, a hitközséggel folytatott tárgyalások peremén előáll két kormánytényező, és bejelentik, hogy „magánemberként” ők sem helyeslik – bár betiltásra nem javasolják – a Hóman-élmű felállítását, lévén Hóman kiváló tudós, de politikusként „megosztó személyiség”. „Megosztó személyiség”? Hogyhogy? Wass Albert, Prohászka Ottokár vagy Tormay Cécile talán nem volt az? Nekik kijár a szobor, a kultúrház, az utca, a tér? Mire fel ez a hátraarc, most, amikor Európa már alig figyel ránk? Hogy gondolkodnak ezek az emberek?

Berlinben július végén és augusztus elején tartották a 14. európai maccabi játékokat (EMG), amelyeken a földrész zsidó sportolói mérték össze erejüket, méghozzá nem akármilyen helyszínen, hanem az 1936-ban felavatott Olimpiai Parkban. A gesztussal a szövetségi köztársaság nyilván a német-zsidó megbékélést akarta demonstrálni, vagyis az EMG nem kizárólag sportesemény volt, hanem alkalom is az emlékezésre. Én is kaptam meghívót, igaz, nem magára a sportversenyre, de legalább egy mellékrendezvényre: a berlini magyar nagykövetség épületében kiállítás

nyílt a magyar zsidó olimpikonokról. Megvallom, a nagykövetséggel az utóbbi években nem túl intenzív a kapcsolat, s úgy gondoltam, ez a kiállítás sem lenne jó alkalom a nexus felmelegítésére. A magyar sajtóvisszhang ismeretében azután igazolva láttam fenntartásaimat. A „Origo”-ból idézek:

„A kontinens legnagyobb szabású zsidó sportversenye alkalmából, *Aki-nek a harang szól* címmel rendeztek kiállítást azokról a magyar zsidó sportolókról, akik »a horogkereszt árnyékában« versenyeztek a náci Németország fővárosában. Legtöbbjük »odaveszett a Soában, de emlékü örökké él« – hangsúlyozta az augusztus végéig látogatható kiállítás megnyitóján Motti Tichauer, az Európai Maccabi Konföderáció (EMC) elnöke. Felidézte, hogy magyar zsidó sportolók 1936-ban vívásban is nyertek aranyérmeket, és azt mondta: »háborzongatóan csodálatos érzés«, hogy 79 év után ugyanazon a helyszínen ismét magyar zsidók győztek az EMG vívóversenyén.” (Az „Aki-nek a harang szól” mottó természetesen a „Wem die Stunde schlägt” tükörfordítása, Hemingway „Akiért a harang szól” című híres regényének címe.)

Motti Tichauer megnyitója után Deutsch Tamás, a Fidesz európai parlamenti képviselője emelkedett szólásra. „A magyar zsidó sportolók a magyar nemzet büszkeségére értek el hatalmas sikereket, magától értetődő természetességgel élték meg, hogy zsidó származású emberek, és nem volt talán életükben nagyobb boldogság annál, (mint) hogy magyar győzelmet tudtak aratni.” Deutsch a világerőért sem tért ki a dicsőséges küzdelem kínos peremfeltételeire és utótörténetére, teszem azt, a zsidó sportolók és szurkolók további sorsára. Emlékeznünk kell a múlt sikereire, zárta beszédét, mégpedig azért, hogy „minél boldogabb legyen a jelen, és minél gazdagabb a jövő, az a közös jövő, amelyről reméljük, hogy négy esztendő múlva Budapesten köszönhetjük majd Európa és a világ zsidó sportolóit a 15. EMG-n.” Vagyis az üres fráziszuhatagra s magára a kiállításra is azért volt szükség, hogy bejelentsék Magyarország igényét a következő, 2019-es maccabi játékok megrendezésére. Márpedig 2019-től csak egy ugrásra van 2024, és Deutsch Tamás számos más áldozatosan viselt kötelezettsége mellett egyúttal a Magyar Olimpiai Bizottság alelnöke. Ki lobbizna a boldog jelenért és a gazdag jövőért, ha nem ő?

A Fidesz „zsidópolitikája” nagyon ki van találva. 2013-ban otthont adnak a zsidó világkongresszusnak, 2014-ben költséges projektekkal indítják be a Soá-émlékévet, 2015-ben pedig – egyébként a berlini magyar nagykövetség épületében – átveszik a Holokauszt-émlékezés Nemzetközi Szövetségének soros elnökségét. Közben pedig otthon zajlik, ami zajlik. És tekintettel a világ más irányú elfoglalt érdeklődésére, megeshet, hogy a sport- és egyéb diplomáciát tartós siker koronázza. Csak arra kell vigyázni majd, hogy ha 2019-ben az európai zsidó olimpikonok megérkeznek Budapestre, útjukat semmi esetre se szegélyezze a Wass Albert körút, a Prohászka Ottokár sétány vagy a Tormay Cécile tér.

